

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Jacobi Usserii Armachani Annales Veteris Et Novi Testamenti

Ussher, James

Lutetiæ Parisiorum, 1673

Cap. VI. De Cainano Arphaxadi filio, in Vulgata editione Græca memorato,
& commentitiis illius annis in sacram Chronologiam non admittendis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14425

propagandis toto hoc tempore studuisse Nimrodum tantum & Cedarlaomerum regem Elami invenimus: quicquid de tantis tamque *sevis bellis*, Abrahamo juvene gestis, Morinus nobis hic occinat. Nam quæ de patrum in filios affectu & filiorum erga patres reverentiâ ille rhetoricatur, nugatoria plane sunt atque ridicula. Quasi vero bellatoribus illis patres defuissent, si Græcum magis quam Hebraicum libeat nobis sequi calculum: & quasi Esavi (de morte fratris ob patris reverentiâ,) consilium plus adversus bella illa faceret, quam pro illis fratricidium à ^a Caino & ^b Absolamo, (nihil obstante patribus honore debito, (reipsâ perpetratum. A proximis quoque parentibus ad remotiores illos, Noachum, Semum, Arphaxadum ascendenti, considerandum primum illi fuerat posteriorum eos bellis, per tot orbis provincias longe lateque disperforum, præsentibus non adfuisse; ut vel pro deponendis inimicitiis intercedere, vel filios suos sese trucidantes sive sicis sive madidis oculis possent conspiciere: deinde & absentiam & distantiam istam, ex posteriorum pectoribus, tum erga majores tum erga æquales, quantumvis cognatione propinquissimos, ^c *et p^o illam & naturalem consanguinitatis affectum plurimum imminuisse & debilitavisse.* Cujus Posterioris in Josepho, mercatoribus Midianitis & Ismaelitis ab invidis fratribus vendito, exemplum habemus evidentissimum. Cum enim Abrahamus ex Hagara Ismaelem, ex Sarâ Isaacum, & ex Keturâ Midianem sustulisset; Josephum à Isaac ex filio Jacobo nepotem ita Ismaeli & Midiani ex fratre Isaac pronepotem esse oportuit. Et tamen necessitudinis adeo propinque, tam exigua (inter cognatos habitatione diffitos) habita eo tempore est ratio; ut Josephum à Midianitis & Ismaelitis, perinde ac è nostris aliquem à Turcis, ut mancipium coemptum esse videamus.

Sequitur difficultas longe gravior, & vindice dignus nodus, de inestione Cainanis inter Arphaxadum & Salam: ubi *S. Lucas*, (uti ^d Morinus objectat,) LXX. Interpretes amplectitur, *Hebrais codicibus præferens; si modo Hebraei codices aliter tunc constanter legebant quàm Græci.* Sed quia operosiorum quæstio hæc requirit disquisitionem, proprium illi caput dicere statuimus.

CAP. VI.

De Cainano Arphaxadi filio, in Vulgatâ editione Græcâ memorato, & Commentitiis illius annis in sacram Chronologiam non admittendis.

PRæter Cainanem illum, *Enoshi* filium inter Veteris Mundi Patriarchas celebrem; (*Genes. V. 9.*) duo ejusdem nominis alii post Diluvium in editione Græcâ adjecti leguntur, quos Moses omnino non agnoscit: *Semi* dictus filius unus; (*Genes. X. 22.*) *Arphaxadi* vero alter, (*Genes. XI. 12.*) in Christi genealogia

Lucæ III. 36. pariter commemoratus. Quæ apparet inter Lucam & Mosem dissonantia perplexam illam quæstionem excitavit, cui solvendæ imparem se fuisse Beda profiteretur; in præfatione commentationum suorum in Acta Apostolorum, difficultatis rationem sic exponens *Lucas testimonii Græci utitur potius quam Hebrais. Ex quo accidit quod maxime miror, & propter ingenii tarditatem vehementissimo stupore percussus nescio perscrutari, quâ ratione cum in Hebraica veritate à diluvio usq; ad Abraham decem tantum generationes inveniantur, ipse Lucas, qui Spiritu sancto calamus regente nullatenus falsum scribere potuit, undecim generationes juxta LXX. Interpretes adjecto Cainam, in Evangelio ponere maluit: & in extractione Evangelii secundum Lucam. Scito ergo beatum Lucam generationem (Cainam) de LXX. Interpretum editione sumpsisse; ubi scriptum est, quod Arphaxad centum triginta quinque annorum genuerit Cainam, & Cainam cum centum triginta fuerat annorum genuerit Sela. Sed quid horum sit verum, aut utrumque verum esse possit, Deus noverit.*

Quæ tanti viri modestia inconsideratam Antonii Contii temeritatem satis redarguit: qui hinc occasione arcepta, in Notis ad 2. caput Chronologia Nicephori. CP. contra Hebraicæ veritatis defensores ita debacchatur. *Cum computationi LXX. Interpretum suffragetur divini Lucæ Evangelista genealogia à Christo ad Adamum replicata; nefas duxit tam Græcâ quam Latina Ecclesia Hebraicam sequi numerationem, ac non potius eam amplecti quæ ex Evangelio auctoritatem accipit. Eant nunc novi Pseudo Christiani & Hebraisantes molestissimi, qui Judaica obstinatione & nuda literarum atque apicum auctoritate freti, adversus divinam LXX. Interpretum translationem, & cum translatione conjunctam prophetiam, & Hebraicorum mendorum emendationem, quotidie blasphemant.*

Latine vero Ecclesiæ usum in Notis ad præcedens Nicephori capitulum, ita ille confirmaverat. *Ecclesiæ Occidentales Chronologiam ex veteri LXX. Interpretum editione moribus retinuerunt: ut restantur, Beda, Isidorus, auctor Fasciculi temporum, Hugo & alii passim auctores. Sed & argumentum hujus rei evidentissimum præbent tabule quæ quotannis in Ecclesiis cathedralibus Francia cum cæro Paschali publice proponuntur. Neque interim animadvertit, & Bedam in Martyrologio (nam extra illud, ubi de temporum ratione ex professo agit, Hebraicam illum veritatem secutum esse constat) Isidorum & minorum illos gentium ab eo nominatos auctores, ipsasque illas ab eo productas Tabulas Ecclesiasticas, ejusmodi ex LXX. editione petitam Chronographiam retinuisse, quæ Cainanem tamen (in quo tantopere Contius sese jactat) ejusque annos prorsus è medio sustulerit. Talem enim, (ab Eusebio acceptam,) numerandi annos Mundi rationem, non Martyrologia solum, Romanum, Usuardi, Rabani, Adonis & aliorum (ad diem 25. Decembris) usurparunt; Sed Latini etiam Chronologi &*

Historici,

^a Genes. 8.
^b 2. Sam. 13.
28. 29.

^c Genes. 37.
28.

^d Morinus
Exercit.
Bibliæ. lib. 7.
c. 1.

Historici, Hieronymus in Chronico, Orosius, (lib. 1. cap. 1.) Idacius, Victorius in Paschali computo, Prosper, Victor Tunnunensis, Marcellinus Comes, Cassiodorus, Isidorus, Gregorius Turonensis, (lib. 1. histor. Francorum cap. 7.) author appendicis ad Aimoin historiam adjectæ (lib. 4. cap. 54.) Nennius in histor. Britonum: quibus & ille addatur qui de Mirabilibus sacre Scripturæ scripsit, (lib. 2. cap. 4. in 3. tomo operum Augustini) & quot quot alii vel à diluvio ad Abrahamum, annos 942. vel ab Adamo ad Christum annos 5199. numeraverunt. Ita enim Hermannus Contractus in Chronico suo, Dominum nostrum natum scribit, *transactis initio Mundi secundum Hebraicam veritatem annis 3952. secundum LXX. Interpretes vero 5199. & 250. post eum annis, Bartholomæus Cottomius Norwicensis monachus, in Angliæ historia. Ab origine mundi, inquit, usque ad annos gratiæ, 5199. quicquid alii dicant; quorum redarguitur contradictio & varietas.*

Unde, quum hi qui in aliis LXX. Interpretum supputationem sunt secuti, in annorum Cainanis adjectione illos dereliquerint; eos satis mirari non possumus, qui in aliis textus Hebraici calculum amplexati, in Cainanis foliis annis sequendos sibi LXX. censuerunt. Itaque argumenta, quibus ad id faciendum sunt induciti, jam exponenda veniunt: quorum primum, & omnibus commune, est ejusmodi. Si generatio Cainanis inter Arphaxadum & Salam sit interponenda: annorum illorum numerus, quibus ante genitum Salam vixit Cainan, ad Hebraicam Chronologiam necessario est adji-ciendus Sed generatio Cainanis inter Arphaxadum & Salam est interponenda. Ergo annorum illorum numerus, quibus ante genitum Salam vixit Cainan, ad Hebraicam Chronologiam necessario est adji-ciendus.

Propositionem vero illam hypotheticam docti quidam negant; & admissâ Cainanis interpositione, numerum tamen annorum Hebraicæ Chronologiæ idcirco necessario esse augendum minime concedunt. Ut enim in Christi genealogia, Matthæi capite I. 8. Joram dicitur genuisse Oziam; quamvis proximè Ochoziam ille genuerit, Oziam proavum: ita & dici potuisse, ab Arphaxado genitum fuisse Salam, (Genes. XI. 12. ut ab avo nepotem; intercedente, proximo Arphaxadi filio Cainane, (Luc. III. 36.) *Quod si vere Arphaxad, ait Genebrardus, genuit Cainan, deinde Cainan Selam: genuit Cainan anno 18. & Cainan Selam anno 17. Qua ratione Sela natus est ipsi Arphaxad, cum Arphaxad ageret 35. ann. sicut in textu habetur Hebraico. Ubi si quis cum doctissimo, Spanhemio nobis objiciat, non agi hic mèi non à duobus, sed tri. non oportet, non de possibili-bus, sed de gestis: meminisse illum oportebit, non opponendum partes nunc à nobis suscipi, (quibus à posse ad esse argumentari non est licitum) sed respondentium, & quidem ad conditionatam propositionem respondentium: cuius negandæ sufficiens redditur ratio, quum fieri posse ostenditur ut illud non contingat, quod*

hypothesi suâ admisa, disputator necessario inde consequi affirmaverat. Atque ita negatæ propositionis probabili (& à Fr. Gomaro, in libelli de Genealogia Christi cap. 2. probatâ) ratione reddita; Assumptionis refutationem à Petro Possino hinc verbis propositam, subjicere pergimus.

Magnis viris assentior, Abulensi, Eugubino, Cajetano, Cornelio Jansenio Episcopo Gandaveni, Sixto Senensi, Genebrardo, Benedicte Pererio, Cornelio à Lapide, Dionysio Petavio, aliisque antiquioribus & recentioribus multis: Nullum unquam fuisse inter homines Cainanum qui Arphaxad quidem filius, Sala vero pater existerit. Id in velle argumento consicere mihi videor affirmatione disertâ Mosis, genitum ab Arphaxado Salam narrantis. Quod testimonium quin prout sonat, ac prout jacer accipiendum sit, causa nulla idonea potest afferri. Si ergo cum idem Moses, eodem loco, genitum aut à Semo Arphaxadam, aut à Salâ Heberem, (divinâ quâ valuit autoritate) revelasse nobis crediatur, propriè & à veris Heberem Sala fuisse patrem. Semo Arphaxadam Filium; adeo ut qui proferre auderet alios quosdam quorum generatio media inter istos fuerit, convictio repellendus videretur, tanquam temerarius & lumini rebellis, divina (inquam) revelationis, per Moysen sancti Spiritus interpretem, nobis oblata contempitor contumax: non video quis superesse locus possit isti de insitio Cainano sententiâ.

Adjiciantur his & Benedicte Pererii illa. *Si cum animo meo reputare soleo. Aut hac generatio Cainan ignota fuit Mose, aut nota. Ignoram fuisse Mose, quæ perspecta fuerit & cognita LXX. Interpretibus, quis audeat dicere? cum Moses tanto propior quam illi, fuerit illi, xati solusque illorum temporum Historiam tanta cum diligentia & cura conscripsit. Sin autem ea generatio nota fuit Mose; cur igitur eam prætermisit? præteritum autem cum ejus generationis vel adjectio vel detractio non parum variet Chronologiam qua inter diluvium & Abraham à Mose describitur: quam quidem Chronologiam voluisse Moysen integre, ex ællè ac perfectè tradere, illud est clarissimum indicium, quod seriem generationum qua fuerunt inter diluvium & Abraham distinctè & accuratè percenset, & suos cuique generationi annos subtiliter computatos propriè assignet. Qui sit igitur credibile Mosen, generatione Cainan prætermisâ, vitiosam nobis Chronologiam aut voluisse tradere, aut, (cum minime vellet,) inscienter tamen tradidisse? Equidem diu multumque cogitans, nullam rationem (qui mihi animum expleret) reperire potui, cur Moses generationem Cainan, siquidem ea inter Arphaxad & Sale intercessit, præterire debuerit aut potuerit. Nam quod aiunt quidam, voluisse Moysen generationes qua fuerunt ante & post diluvium ad duarum tantum decades redigere: id nec probari ab istis potest, & leve ac futile est, nec tale ut propter id debuerit Moyses Chronologiam (cujus exacta cognitio magni erat momenti) perturbare atque confundere. His adde, quod saltem in libris Paralipomenon, in quibus suppletur qua alibi in sacris litteris derelicta fuerant, (unde*

e Possin. Dia-
lectic. Theo-
geneologic.
cap. 4.

d Perer. in
Gen. lib. 16.
sect. 174.
175.

Genebrard.
Chron. ann.
mund. 1679.

Spanhem.
Dob. Evang.
part. 1. dub.
23. sect. 29

nomen etiam illibabent) commemorata fuisset generatio hac Cainan, si quidem in exordio prioris libri Paralipomenon, series generationum qua fuerunt ante & post diluuium, similiter atque hic recensentur; nec ullum tamen verbum sit de generatione Cainan.

Huc accedit, quod Cainanem istum nec Onkelosius Paraphraſtes Chaldaeus agnoſcat, nec Flavius Joſephus in 1. libro Originum cap. 7. neque Beſoſus Chaldaeus, in ſequenti capite ab eodem citatus. *μετά καταλλογῶν δευτέρῃ γενεῇ, post diluuium undecima generatione, Abrahamum fuiſſe ſignificans; uti & cum eo Eupolemus ἐν τῷ πρῶτῳ βιβλίῳ, ab Alexandro Polyhiſtore (apud Euſebium libro 9. Præparationis Evangelicæ) productus. Quem denarium, (ſecluſo Cainane,) generationum numerum, Beſoſum & Eupolemum ab Hebrais, qui à clade decem tribuum toto terrarum orbe ſparſi fuerunt, haud dubie didiciſſe, Salius affirmat. Quibus tamen omnibus primò authoritas LXX. Interpretum, deinde Lucæ Evangelistæ, ab ipſo Saliiano & aliis hic opponitur.*

In vulgata enim editione Græcâ, quæ LXX. Interpretū nomen præfert, locus ille XI. capituli Geneſeos ita legitur. *Καὶ ἔζησεν Ἀρφαξάδ, ἐκατὸν πεντακκοσίαις ἔτη, καὶ ἐγέννησεν τὸν Καϊνάν. Καὶ ἔζησεν Ἀρφαξάδ, μετὰ ἧμεραι αὐτοῦ πέντε καὶ τριακκοσίαις, καὶ ἐγέννησεν υἱὸν καὶ ὀνόμαζεν αὐτὸν Καϊνάν. Καὶ ἔζησεν Καϊνάν ἑκατὸν καὶ πεντακκοσίαις ἔτη, καὶ ἐγέννησεν τὸν Σαλα. Καὶ ἔζησεν Καϊνάν, μετὰ τῆς ἧμεραι αὐτοῦ πέντε καὶ τριακκοσίαις, καὶ ἐγέννησεν υἱὸν καὶ ὀνόμαζεν αὐτὸν Σαλα. Et vixit Arphaxad 135. annos, & genuit Cainan. Et vixit Arphaxad, postquam genuit Cainan, annos 400. & genuit filios & filias, & mortuus est. Et vixit Cainan 130. annos, & genuit Sala. Et vixit Cainan, postquam genuit Sala, annos 330. & genuit filios & filias, & mortuus est. licet in annis Arphaxadi post genitum Cainanem, pro 400. quos ex Græcâ editione Romana posuimus, Latina Flamini Nobilii versio habeat 300. Aldina & Germanicæ editiones cum omnium antiquissimo codice Cottoniano, Syro meo Chronographo & Fastis Syculis 330. Georgius Syncellus 355. Arabicus meus Geneſeos interpres 363. Cöplutenſis cum Alexandrino quem in Anglia habemus codice 430. Tanta Græcæ lectionis hic est inconstantia. Sed & in annis qui Cainani tribuuntur post natum Salam, licet in nonnullis exemplaribus 330. legi notet, Georgius Syncellus, ipse tamen ea sequitur quæ 430. legunt: quod & à Syro meo Chronographo (cui Georgio quoque nomen fuit) est factum, nam Arabicus meus Geneſeos interpres hic etiam (ut in Arphaxado & Sala) 363. habet.*

Ad argumentum hinc deductum jam respondendum est: quod est hujusmodi. Si in LXX. Interpretum editione Cainan inter Arphaxadum & Salam reperitur interpositus; repudiari ille omnino non debet. Sed verum est antecedens. Ergo & consequens.

Propositionem istam connexam nos simpliciter negamus. Frustrâ enim Salius nobis hic occidit, & potuisse illos Septuaginta viros,

qui non meros agebant interpretes, sed prophetas, quique Spiritum illum Scripturarum auctorem inhabitantem habebant ut plerique sanctorum Patrum scripto prodiderunt, non solum ea in Græcum sermonem convertere qua in Mose reperissent, sed suplere etiam qua ab illo infra quidem, parum tamen nobis explorata ratione fuissent prætermissa: nec magis dubitandum esse eos Cainan in vertendo Mose suplere potuisse, quam Spiritum ipsum sanctum, qui per eorum ora loquebatur. Qui si attentius considerasset, divinâ Græcæ illius editionis autoritate semel admittâ, vulgatam editionem Latinam, à Concilio Tridentino authenticam declaratam, totam esse corruptam cogi suos fateri: cum socio suo Bellarmino pronuntiaturus potius fuisset, Patres illos qui scripserunt LXX. Seniores dicente Spiritu sancto fecisse quod fecerant, piè quævis rationes excusandi & defendendi eam versionem, quæ tunc Ecclesia utebatur, & cum Martino Martini Hispano Theologo, Hieronymus in Prophetis crebro illorum LXX. negligentiam carpii interdum affirmans literarum similitudine fuisse deceptos, interdum non satis intellexisse quod transferrebant. Denique nulli bi non admittit iis Spiritum sanctum; nec immerito profecto. Quare, si me iudice translatio Græca cum nostra (vulgata Latina) de primatu contenderet; non dubiârem primas nostræ translationi deferre, & fateri longo intervallo illam à nostro fuisse superatam. Nec adduci possum ut credam ullum tam stupidum, dummodo illas inter se & cum Hebræico contulerit, qui de hac re dubitare possit & nobis refragari.

Atque in his etiam incitiis Cainanis patronis verum esse illud deprehenditur, quod à Beda olim esse observatum: hos qui LXX. magnis divinisque laudibus ad caelos tollunt, brevior tamen annorum Mundi summam in textu Hebraico & editione vulgata Latina traditam sequi non dubitare, quod & à Dionysio Petavio sic illis videmus esse objectum. Illi ipsi, scilicet commodum est, Septuaginta suos facere jubent, aut eorum codices depravatos esse defendunt. In duplici genealogiarum ordine, quem ab Adam ad diluuium, & à diluio ad Abrahamum Moyses perduxit, scimus quam diversi sint Græcorum calculi ab Hebraicis & nostris. Neque vero recens est discrimen istud, sed ab antiquissimis notatum Scriptoris ut proinde mendæ non nisi levis possit esse suspicio. Hic illi qui Græcos interpretes tamen faciunt & Prophetas appellant, ab eorum rationibus discedunt nihilominus, easque falsas & contrarias esse non dubitant. Quare cur non idem & in Cainani nomine usurpare nobis liceat, & Græcis illis codicibus Hebræorum, ac vulgata nostra editionis auctoritatem præferre? Ita Petavio, libro 9. de doctrinâ Temporum, capite 17.

Quin & in Cainani ipsius Temporibus consignandis, LXX. suos deferere isti deprehenduntur. Cum enim Marianus Scotus, qui omnium primus, Hebræorum in cæteris retento calculo, Cainani in Mundi Chronologia contextenda locum dedit, editionem Græcam simpliciter

Salian-Præfat in 3. tom. Annal.

Georg. Syn-cell. Chron. pag. 115.

Salian. ut sup.

Belarmino

Martinus Martini

Ed. in

Chron.

capite 17.

simpliciter

simpliciter secutus Arphaxad ante genitum Cainanem 135. Cainani ante genitum Salam 130. annos tribuisset: 200. totos eo ex numero annos subducendos novi nostri censuerunt temporum arbitri Bellarminus, Gordonus, Tornielius, Salius, Samerius, Harvillaus, Henr. Philippi, & alii, cum Pererio scilicet statuente, *additionem illam centum annorum ad annos quos habent Hebraei & Latini codices mendosam esse, nec à LXX. Interpretibus profectam, sed vitiosam in translationem eorum aliunde infusam.* Atqui centum annorum illa additio in omnibus constanter non est observata: ut in Jaredo, Mathufala, Lamecho, & Nachore videre licet. (Complutensis enim, & eam hic secuta Romana editio, quæ Nachori ante genitum Tharam 179. annos pro 79. adscribit, planè vitiosa est.) Deinde & minoris numeri in annis Cainanis inconstans reperitur lectio. Jordanes enim in libro de regnorum successione, & Georgius Syrus in Chronologicis suis tabulis Cainani ante natum Salam annos 135. tribuunt. Et licet vulgatum 130. annorum numerum Georgius Syncellus præferat; in aliis tamen codicibus 139. fuisse lectum simul agnoscit; ita hæc de re scribens, *Ἡ ἡμετέριος ἀρχὴ Μωσίου βιβλος τῶν πρὸ ἐπι αὐτῶν ἐστὶ τῶν αὐτῶν Κανὼν γεγραμμένη τῶν Σαλαῶν ἐν τοῖς ἀριστοτέλει τῶν ἀπὸ γράφων, ὡς ἔχει ἐπισημασθῆναι ἐν τοῖς πρὸ πρὸ ἐπι αὐτῶν Κανὼν. Primus autem Geneleos à Mose conscriptus liber, in accuratioribus, Cainanem aetatis anno 130. Salam genuisse refert, quemadmodum & nos supputavimus. In quibusdam enim, anno 139. Cainanis natus ille fuisse fertur. Quam posteriore lectionem auctores Constantinopolitani Computi, à Græcis & Moscovitis hodie recepti, qui ad annum Mundi 5509. Christi natalem retulerunt, secutos fuisse confirmat Scaliger. Ut nullo certo argumento constare nobis possit, utrum ad Chronologiam Mundi constituendam asumendus hic à nobis fuerit annorum 30. 35. aut 39. vel etiam 130. 135. aut 139. numerus. Cum enim centenariorum annorum illa additio non in nostris solum, sed in antiquissimorum etiam Christianorum Patrum codicibus, usq; etiam qui ante Christi tempora sunt exarati, (ut ex Demetrii Chronologiæ postea ostendetur) locum obtinuerit: cur eam magis, quam hanc de Cainane totam laciniam, vitiosè in translationem τῶν LXX. aliunde infusam, fuisse dicamus, nullam possumus rationem reddere idoneam.*

At negat Salius fuisse quempiam aliquando mortalium tam effuse temerarium, aut audacia tam projecte, qui non unam aliquam commutare vocem in sacrosanctis codicibus, sed integram hoc loco periodum inserere atque infervere ausus fuerit. Multumque hic ille rhetoricatur: pluribus ea urgens, quæ à socio ipsius Henrico hinc interrogatiunculis sunt comprehensa. *Quæ vel LXX. Interpretum, vel aliorum audaciatama esse potuit, quæ non modo nomen Cainan, sed & annos, quos ante, quos post genitum filium vixisse memoratur, in Sacrum textum intruderet; si Cainan nunquam extitit? Quæ malitia, quæ spes utilitatis aut LXX. Seniores, aut*

eorum amanuenses potuit ad hoc mendacium impellere, tam discretis verbis toties nomine repetito, tam accuratis annorum numeris concinnandum? Sed quid verba audiam, cum facta videam? & tot aliarum periodorum & capitulorum aliquando pluribus periodis constantium, tum additiones tum subtractiones in Græcâ istâ editione alibi occurrant, quarum causa nulla reddi potest, præter merum ipsius scriptoris arbitrium. Cum prætermislorum tantum esse numerum confirmet Hieronymus ut si ea vellet cunctis digerere, non libro, sed libris opus futurum dicat, atque additamenta, vel in uno Estheræ volumine, tanta & talia ab Origene (in epistola ad Julium Africanum) sint notata; ut propter ea, Liber hic quamvis Hebraicus & Hebrais receptus, sero admodum apud Christianos Canonicam auctoritatem receperit.

Ad Assumptionem jam veniendum est; & videndum, an in germanâ LXX. Interpretum editione Cainan inter Arphaxadum & Salam fuerit interpositus. Ubi primitiva primum Moisaica Pentateuchi versio, quæ Hebraico textui exactissime respondebat, (ut in nostro de LXX. Interpretum editione Syntagmate est ostensum) & consequenter Cainanem istum institutum (neque ab Hebrais, neque ab eorum sequace Berofo Chaldeo, illis temporibus agnitum) habere non poterat, à liberiore illa totius Veteris instrumenti interpretatione est discernenda, quæ post 4. Ptolemæi annum (ut ex fine libri Estheræ liquet) concinnata, procedente tempore LXX. Seniorum locum & nomen obtinuit. Deposteriore deinde illâ ex Hieronymo est sciendum: *aliam esse editionem, quam Origenes, & Casariensis Eusebius, omnesque Græci tractatores Κινὼν, id est, Communem appellant atque Vulgaræ, & plerisque Λικιαῖος (vel Λικιαῖος) dicebatur; aliam LXX. interpretum, quæ in ἑσραῖος codicibus reperiebatur; & quidem Κινὼν istam hoc est, Communem editionem, ipsam esse quæ & LXX. sed hoc interesse inter utramque: quod Κινὼν pro locis & temporibus, & pro voluntate scriptorum veterum corrupta editio est; ea autem quæ habebatur in ἑσραῖος, ipsam esse quæ in eruditiorum libris incorrupta & immaculata LXX. Interpretum translatio reservari credebatur. In communi illâ tum vetere, quæ ante Originis tempora erat in usum, tum novâ à Luciano martyre interpolata, Cainanem interjectum fuisse agnoscimus; eo quo supra ex vulgatis libris proposuimus modo. In altera vero, quæ incorrupta & immaculata LXX. editio à doctis censetur, quamque in Alexandrinâ Cleopatraz bibliothecâ repositam, & in Ægypto, Palæstina & Syria tum receptam, Hexaplis suis Origenes inserendam curavit, Cainanem locum habuisse negamus; atque ita textum Moisaicum representatum fuisse defendimus.*

Καὶ ἔζησεν Ἀραφὰδ ἑκατὸν τριакοντατρία ἔτη, ἔσραῖος τῶν Σαλαῶν. Καὶ ἔζησεν Ἀραφὰδ, ἑσραῖος αὐτῶν τῶν Σαλαῶν ἔτη τριακόντα τρία (al. τριακοσια) ἔσραῖος τοῦ ἔσραῖος, ἔσραῖος. Et vixit Arphaxad 135. annos & genuit Sala. Et vixit

Perer. lib. 16 in Geogr. cap. 11. fœd. 183.

Georg. Syncel. Chr. pag. 189.

Scalig. Canon Illog. lib. 3. part. 2. c. 1. epoch. a.

Salius. præf. in 3. tom. Annal.

Henr. Philippi. quæst. Chron. 1. in Gen. cap. 11.

Hieron. lib. 3. comment. in Jerem. cap. 17.

Sext. Senen. Bibl. Sanct. lib. 1. fœd. 2

Hier. epist. 135. ad San. & Pregel.

polarum Samaritanis suis dedit) Hebraico, Patrum post diluuium annis ante *quidam* ex LXX. editione desumptis, Cainanem cum suis profus prætermisit: *b* numeratis hoc modo à diluuii usque primum Abrahami (vel 70. Tharæ potius) annis 942. *ὅτι τὰ βιβλ. ἔχ. τὴν ο. quæ erant & juxta LXX. ut ex Eusebio refert Georgius Syncellus.* Qui numerorum in Eusebiano & nostris Samaritanis exemplaribus consensus imprimis observandus: ne quis Grotianum illud commentum in errorem inducat; e quod Samaritani quos nunc habemus codices facti fuerint ad Græca exemplaria, ex quo Samaritani ab Iustiniano coacti sunt suscipere Christianismum.

Adi his poterant, præter Eusebii sequaces, etiam Iosephus in Hypomnestico suo adhuc inedito, & Quintus Julius Hilarion in libello de Mundi duratione, anno æræ Christianæ 397. conscripto: qui annorum calculo juxta LXX. instituto, Cainanis tempora præterierunt. Ab argumento enim à LXX. ad gravius illud alterum, à Lucæ evangelistæ autoritate deductum, libet jam accedere; quod ita sese habet. Si B. Lucas Spiritus sancti amanuensis, in Christi genealogia Cainanem inter Salam & Arphaxadum interponendum esse censuit; ea de re dubitandi nullus amplius relinquatur locus. At verum est prius: ut ex Luc. III. 35. liquet. Ergo & posterius. Ubi ad hypotheticam illam propositionem distinguendo primū respondetur: si quidem ex propria sententia, hic locus Evangelista fuerit, veram eam esse; sin ex aliorum, non item. Non magis certe, quam Melchisedecum reipsa sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum neque finem vitæ habuisse, oportere credi; quia ex vulgo recepta sententia id Apostolus pronunciauerit. (Heb. VII. 3.) Consuetudinis enim Scripturarum est, ut opinionem multorum sic narret historicus, quomodo illo tempore ab omnibus credebatur. Sicut Ioseph ab ipsa quoque à Maria appellabatur pater Iesu; ita & Herodes dicitur contristatus, quia hoc discumbentes putabant: inquit Hieronymus Commentar. in Matthei cap. IV. 9. & in Ieremæ cap. XXVIII. 10. Septuaginta prophetam non dixere Ananiam; ne scilicet Prophetam viderentur dicere, qui propheta non erat. Quasi non multa in Scripturis sanctis dicantur juxta opinionem illius temporis quo gesta referuntur, & non juxta quod rei veritas continebat. Atque in libro secundo adversus Helvidium: Evangelistæ opinionem vulgi exprimentes, quæ vera historia lex est, patrem dixerunt Ioseph Salvatoris.

Ita igitur Evangelista Lucas, patres Salvatoris omnes, tam vulgo ita habitos quam veros, recensendos sibi proponens; genealogiam ipsius ita exorsus, *ὡς ἂν ἐνομιζέσθαι, ὡς Ἰωσὴφ, ὁ υἱὸς Ἠλίου, ὁ υἱὸς Μαρίας, existens (ut putabatur,) filius Ioseph, filius Eli, (patris Mariæ Deiparæ) filius Matthan, (nominativo illo ὡς in sequentibus omnibus ἀπὸ κατὰ τὸν repetito:)* in progressu quoque ejusdem inter Christi patres & Cainanem nominare poterat; non quod talis revera ipse esset, sed quod à Judæis Helenistis & Christianis non alia quam Græca testamen-

ti veteris interpretatione usis, (quorum maximus erat numerus (inter Abrahami majores numerantur, Etsi enim in ea editione, quæ Alexandriæ in Cleopatrinâ Bibliotheca reposita pro genuina LXX. Seniorum postea est habita, Cainanis istius nullam extitisse mentionem ostensum fuerit: in *κατὰ* tamen sive vulgatâ quæ in communiore usu fuerat, Cainanem locum etiam ante Christi temporâ obtinuisse, Demeitrii in libro de his qui in Iudæa regnaverunt Chronologia, apud Eusebium (in Evangelicæ Præparationis libro 9.) ab Alexandro Polyhistori proposita, demonstrat. Ea enim, usque ad Jacobi & filiorum descensum in Ægyptum, ab Adamo annos 3624 à diluuii 1360. (vel potius 1362.) ab Abrahami ex Charane in Chanaanem adventu 215. dinumerans 130. annorum Cainanis interpositionem necessario requirit. Quod si à Grotio fuisset animadvertendum, in eam opinionem nunquam concessisset; in Luc III. 36. primum Cainanis nomen errore quodam fuisse repositum: deinde cum late spargi ea lectio per Luca exemplaria cepisset, Græcos Christianos etiam in versione Geneleos secundum Septuaginta, inter Arphaxadum & Salam interposuisse nomen Cainanis, annis etiam additis, quo magis Luca, quem sic scripsisse arbitrabantur, sua auctoritas constaret.

Longe igitur probabilior (ut ad Assumptionis examen jam veniamus) altera est sententia, Cainanis nomen ex *κατὰ*, sive vulgata Geneleos editione, ut in primum, libri prioris Paralipomenon capitulum, (ubi neque in Græco codice Vaticano, neque in Bibliorum Jayanorum versione Arabica, neque in Ruthenicâ sive Illyrica translatione vetere, adhuc insertum illud reperitur) ita in Christi apud Lucam genealogiam fuisse transfusum. De eo, in 2. Chronorum suorum libro, Christianus Massæus. In primis dubium videri potest, utrum beatus Lucas ita scripserit. Quis enim audeat asseverare, quod probari non potest? Quis autem non videat potuisse contingere, ut non ab ipso, sed ab aliis Græcis post mortem ejus insertum sit, si viderint Evangelium à suis Bibliis discrepare, quod fieri non debuisse constabat: in eo maxime loco ubi generationum series scribebatur; ubi facillime putari potuisset, non voluntatem, sed inadvertentiam affuisse Scriptoris? Et, in Commentariis ad 11. cap. Geneleos, Benedictus Peterius. Ex his recte concluditur generationem Cainan non fuisse in omnibus libris Septuaginta interpretum. Unde probabiliter etiam conjicitur eam non fuisse traditam à Septuaginta interpretibus: atque eos libros qui ea generatione carebant, ut qui cum Hebræis codicibus congruerent, veros & integros esse judicandos; eos autem qui generationem Cainan habebant, ut corruptos atque mendosos esse abjudicandos, ac rescindendos. Facile autem fuit, aliquem nactum libros septuaginta Interpretum in quibus erat generatio Cainan, inde eam transfuisse in Evangelium Lucæ: quod à principio non animadvertit non solum in hoc libro, sed in eos postea qui usque ad hanc diem exscripti sunt esse derivatum. At enim vero, si quod de veritate

librorum

Georg. Syn-
cell. Chron.
pag. 23.

H. Grot. an-
notat. in 2.
vit. 17. 4.

Luc. 2. 48.

Perer. in
Gen. lib. 16.
lect. 178.
179.

librorum Septuaginta interpretam circa generationem Cainan satis bene probatum est, idem quoque de libro Evangelico B. Lucae probaretur; equidem sententiam hanc toto assensu complecter. Verum neque hac aetate ullus est liber B. Lucae qui in genealogia Salvatoris non habeat generationem Cainan; nec legi fuisse unquam aliquem, qui diceret, vel à se, vel ab aliis visum esse codicem illum B. Lucae qui soli generatione careret. Ita ille.

Atqui librum B. Lucae Græcolatinum, in antiquissimis membranarum, litteris majusculis, sine spiritibus & accentibus, descriptum ipsi vidimus: ubi in Græco, *πυ Φαλακ, του Εβερ, του Σαλα, του Αρφαξαδ, του Σου,* in Latino: *Qui fuit Phalec, qui fuit Eber, qui fuit Sala, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem,* exerte legebatur; Cainanis hujus mentione prorsus prætermissa. Codex, quatuor Evangeliorum & Actorum Apostolorum historiae complexus, ex Græcia olim in Galliam perductus, in monasterio S. Irenæi in suburbio Lugdunensi est repositus; ibique Oriente civili bello anno 1562. repertus, à Theodoro Bezà anno demum 1581. publicæ Cantabrigiensiæ academiæ Bibliothecæ est donatus. Neque hujus generis Græcus ullus MS. est alius, vel à Bezà commemoratus, vel in Angliam è Græciâ nuper missus: quicquid in notationibus suis ad hunc Lucae locum dicat Hugo Grotius.

Quærit hic igitur Salianus; quæ sit vis in manuscripto uno, sive Gallico, sive Anglicano, in quo Cainan in Evangelio Lucae ommissus fuerit: ut omnibus omnium Bibliothecarum id genus libris opponi possit? Negatque omnino Gomarus, solum illum codicem tantæ videri esse vel antiquitatis, ut reliquis omnibus præfereatur, ut fides præ ceteris mereatur. Quasi aliam huic codici vim à causâ hujus patronis adscribi fuisset necesse, quam quanta ad objectum universalem exemplarium Lucae in Cainane retinendo consensum refellendum sufficeret; quæ cui lectio esset præferenda, non ex hujus codicis vel antiquitate vel sinceritate, sed ex Mosis & Ezræ autoritate, estimandum relinquentibus.

In profundioris autem antiquitatis exemplaribus varietates occurrere plurimas, quæ in posteriorum temporum Manuscriptis nullibi apparent, vel hic ipse de quo agimus codex fidem facit: qui unus in Evangelii plures à vulgatis libris discrepantes lectiones nobis exhibet, quam aliarum fortasse Bibliothecarum exemplaria conjuncta simul omnia. De cuiusmodi in libris Novi Testamenti suo tempore reperta varietate, ita & Origenes nos monuit. *Multam differentiam inter exemplaria invenimus, sive per negligentiam scribentium, sive ex temeritate quorundam, sive propter eos qui negligunt emendare scripturas, vel propter eos qui quod ipsis videtur in emendationibus vel abjiciunt, vel subducunt.*

Itaque quemadmodum in Rom. I. 17. recte nos hodie legimus, *Justus ex fide vivet;* ubi libri qui Hieronymi tempore extabant (quem-

admodum libro 1. Commentariorum ipsius in Habakuk cap. 2. liquet) primæ personæ nomine ex LXX. addito, *Justus ex fide meâ vivet,* legerunt: ita vice versa, ubi hodie apud Lucam ex *Καθη*, sive vulgatâ Græcâ editione Cainanem videmus repositum; in illa quæ Origenis tempore ferebatur codicum varietate eundem pari consensu non fuisse adjectum, tum ex nostro hoc venerandæ antiquitatis exemplari argumentum capere possumus, tum ex ipsius Origenis verbis illis, tractatu 20 in Johannem. *Αβραάμ υιός τῶν προτέρων ἀπὸ τῶν παλαιῶν. Ἦκε δὲ Ἰσραὴλ ἀπὸ Αδὰμ ὄντος Νῶε, & εἶτα ἀπὸ Νῶε ὄντος Ἀβραάμ. Ἀβραάμ ἂν πρώτῳ ἰσραὴλ ἡγεμόντι γεννηθῆναι ἔδει. Δέκα γὰρ ἀπὸ Νῶε ἀβραάμ γεννηθῆναι λέγεται. Ἐξ ἑνὸς τῶν αὐτῶν ἀβραάμ ἡμεῖς ἐσμὲν.* *Abraham à primo homine vicefimus natus est. Decem enim generationes ab Adam sunt ad Noe, & decem à Noe ad Abraham.* Ut Noë enim, seniore Cainane connumerato, ab Adamo decimus; ita Abrahamus ab eodem, nisi secluso Cainane juniore, numerari nullo modo poterit vicefimus; Quibus addendum quoque quod Josephus, vetus scriptor Christianus, in Græco suo Hypomnestico, recensens generationes ab Adamo ad Christum, post Arphaxad ponit Sala; insititio isto Cainane prorsus omisso.

Sed & ex Romanensium castris Johannes Cordeus, in Gallico de genealogia Christi libello, *Cainanis* nomen in primitivis Lucae codicibus non extitisse confirmat. Hic enim est *anonymus* ille cujus contra Cainanem argumenta recensuit in Dubiis suis Evangelicis noster Sphanhemius: & homo non leviter creditus, cujus rationibus hæc in parte respondere conatus est, in tertii sui Annalis præfatione. Jacobus Salianus. Cui & comites adjicere liceat, ex eadem è quâ Salianus fuit Societate Jesu, Theologos tres: quorum primus (ab ipso Cordeus productus) Cornelius à Lapide, in Commentariis suis ad Geneleos, cap. XI. 12. docet Cainan in Lucam inreprehensibilem erroris, vel sciolii alienius, qui Hebræo nesciens eum in versione LXX. quæ olim vulgata fuit, in Genesi inveniret additum Cainan eundem ex LXX. in Lucam transtulit, illumque ei inserendum putavit. Alter Dionysius, in libro 9. de doctrinâ Temporum cap. 17. non debere mirum aut incredibile videri si Cainanis nomen ex LXX. corruptis libris in Evangelium Lucae redundasse suspicemur. Tertius denique Petrus Possinus, in Diastolico genealogiæ Christi cap. 9. confidenter concludit; *ex corrupta jam editione LXX. longo demum intervallo libris Lucae indicum à sciolis exscriptoribus fuisse nomen Cainanis. Nam quis nescit, inquit ille, Testamentum Novum librorum omnium frequentissime fuisse descriptum? Quod ergo assueti editioni LXX. jam mendosa semidolenti Græcili descriptionem Evangeliorum accederent resistere, ut ipsis quidem videbatur omissum apud Lucam nomen non dubitaverunt: quæ hallucinatio emendationis erudita auctoritatem habuit; ut in omnes brevi codices vulgaretur, si tamen in omnes. Et de testimoniis, pro retinendo Cainane, à LXX. Interpretum & Lucæ Evangelistæ autoritate deductis, ista dicta sufficiant.*

e Salian. Prefat. in Annal. tom. 5.

f Gomar. de general. Christi cap. 2.

g Origen. in Matth. tract. 8.

a Harvill. Hæ-
gog. Chron.
pag. 37.

v. Epiph.
j. Hexæmer.
pag. 14.

a Georg Syn-
coll. Chron.
pag. 46.

Aliud enim illud argumentum ab a Harvilleo, (à Nationibus ortis ab ipso Canaan) peticum pondus in se habet omnino perexiguum; Eusebius (inquit ille, lib. 1.) Chron. s. Epiphanius in Ancorato, & Chronicon Alexandrinum, dicunt ab ipso Canaan ortos fuisse Gasshenos. At vero Epiphanius Caianos (nescio quos) hic nominat. Chronic. Alexandrinum (vel Constantinopolitanum potius) Sarmatas, b Eustathius Antiochenus Sogodianos; de Cainane hoc præterea addit. *Ἀπὸ τούτου ἡ ἀστρονομία ἔχει τὸν ἑσπέρουτον. Ab isto astronomia & auguria excogitata sunt.* Ortos autem ab eo fuisse Gasshenos, non Eusebius (quem Cainanem illum omnino non agnovisse ostendimus) sed Georgius Syncellus memorat: eadem qua & alterum illud narrat fide. *Τὸ βροντὴ τῶν ἀστρονομῶν ἐστὶν ἡ ἐσπέρουτος ἡ ἀστρονομία. Μὴν ἀπὸ τοῦ 2585. Cainan deambulans in agro, scriptum Gigantem reperit, & penes se recondidit.* Euty chius filius Patricii Alexandrinus Patriarcha, in Arabico suo Chronico, anno Phaleki, 36. mensē Ab Cainanem mortem obiisse notat. Catenæ autem in Pentateuchum Arabicæ (quæ in Bodliana Bibliotheca habetur) collector, eundem 13. die mensis Elul, feria 6. vita excessisse scribit: filios ejus eum pollinxisse, sepelisse, & per quadraginta dies luxisse, adjiciens. Nempe, qui filium Arphaxadi eum reverè fuisse existimaverunt, ne nudum nomen videretur, quicquid vel de eo commenti sunt ipsi, vel ab aliis acceptum nimis secure posteritati commendandum putaverunt.

C A P. VII.

De secundæ, & tertiæ Mundi ætatis connexionē legitimā: ubi Abraham ante mortem patris in Chananaeam venisse, ex Mose, Stephano, & aliis ostenditur; & ante annum patris 130. in lucem fuisse editum defenditur.

IN secundā annorum Mundi Periodo, de connexionē mortis Tharæ cum filii ipsius Abrahami in Chananaeam profectio, (quæ tertiæ periodo dat initium,) quæstio adhuc discutienda restat. A quā, quia tertiæ quoque Mundi ætatis exordii determinatio dependet: utramque, syllogismo ita expositorio comprehensam, exhibere visum fuit.

Tempus quo Charane profectus est Abramus in Chananaeam, initium est peregrinationis Hebræorum in terrā non suā.

Dies XV. mensis VII. (primi postea dicti) mortem Tharæ proxime subsecutus, tempus illud est quo Charane profectus est Abramus in Chananaeam.

Ergo dies XV. mensis VII. mortem Tharæ proxime subsecutus, initium est peregrinationis Hebræorum in terrā non suā.

Majoris propositionis confirmationem, quia tertiæ Periodi explicationem magis spectat, ad proximum differemus: Minoris, in hoc capite aggrediemur. Et quia mensis & diei ratio in ca-

pite III. supra est reddita; hic, de connexionē mortis Tharæ cum Abrami in Chananaeam profectioe tantum agemus: quam à Mose, in fine XI. & initio XII. Geneleos capituli, ita habemus declaratam.

Et fuerunt dies Tharæ ducentorum quinque annorum; & mortuus est Thara Charane.

Et dixit Dominus ad Abram: Egredere de terrā tuā, & de cognatione tuā, & de domo patris tui, in terram quam ostendam tibi.

Et faciam te in gentem magnam, & benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum; & esto benedictio.

Et benedicam benedictibus tibi, & maledictibus tibi maledicam: & benedicentur in te omnes familie terræ.

Et profectus est quemadmodum est locutus ad eum Dominus, & profectus est cum eo Lot, & sepiuaginta quinque annorum erat Abram, cum egrediretur Charane.

Ubi imprimis perpendendum est quod sub capitis III. initium, supra à nobis est explicatum, Patriarcharum omnium qui post diluvium nati sunt, integræ vitæ annorum summā consulto prætermisā, solius Tharæ universos quos vixit annos esse hic commemoratos; & cum mentione mortis ejus, profectiois Abrami in Chananaeam, narrationem deinde esse conjunctam, ut inde intelligeretur, ubinam constituendum esset secundæ Mundi periodi finis, & tertiæ exordium. Quod Mosis consilium non animadvertentes hic alii, per prolepsin & anticipationem mortem Tharæ ante Abrami à Charane profectioē ab eo positam fuisse dixerunt: & Scripturam aliās incertum relinquere, quanto tempore post mortem Tharæ venerit Abraham in regionem Chanaan; utrum illo anno quo Thara mortuus est, an aliquot post annis quam mortuus fuerat; Ita Pererius. Cui reponimus, (quod ab ipso agnoscitur:) *a Chronologiam voluisse Mosem integre, exactè ac perfecte tradere: addimusque in hunc ipsum finem mortem Tharæ & profectioem Abrahamæ, ut eodem anno factam, simul conjunxisse; ut annorum primæ mundi periodi cum annis secundæ connexionem patefaceret.* Nulla enim ratio erat cur Abram, ex Ur Chaldæorum à Deo vocatus, (Genes. XV. 7. Neh. IX. 7. A&C. VII. 2.) & vocationi ejus obsecundans, simul cum Patre Chananaeam versus iter instituens, & cum illo Charanæ aliquandiu subsistens, (Genes. XI. 31.) patre demum mortuo, Charanæ diutius moraretur, & in junctum à Deo iter amplius protraheret etiamsi nulla iterata Dei vocatio intercessisset. Post mortem vero patris, Abramum Charane in terram Chananaeam migravisse, disertis etiam verbis protomartyr Stephanus confirmat; in A&C. VII. 4. sic de eo narrans. *Τὸ πρῶτον ἐξῆλθεν ἐκ τῆς οὐρα καὶ ἀβραμ, καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ τῆς θάραι, καὶ ἐξῆλθον εἰς τὴν γῆν τῆς χαναάν. Τὸν αὐτὸν καιρὸν ἦν ὁ θάραι ἠνθίσθη, καὶ ἀβραμ καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐξῆλθον ἐκ τῆς οὐρα καὶ ἐξῆλθον εἰς τὴν γῆν τῆς χαναάν. Τὸν αὐτὸν καιρὸν ἦν ὁ θάραι ἠνθίσθη, καὶ ἀβραμ καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐξῆλθον ἐκ τῆς οὐρα καὶ ἐξῆλθον εἰς τὴν γῆν τῆς χαναάν. Τὸν αὐτὸν καιρὸν ἦν ὁ θάραι ἠνθίσθη, καὶ ἀβραμ καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐξῆλθον ἐκ τῆς οὐρα καὶ ἐξῆλθον εἰς τὴν γῆν τῆς χαναάν.* Tunc exiens è terra Chaldæorum, habitavit Charran: & illinc, postquam mortuus est pater ejus, transfudit eum Deus in terram hanc, in qua nunc vos habitatis. Cui tam claræ luci, mirandum profecto est, quantas offundere

d Perer. in
Gen. lib. 16.
num 195.
ib. ibid.
nu. 174.

1. Vsserii Chronol.

